

Áit Bhreithe an Scríbhneora, Máirtín Ó Cadhain

Seán Ó Cadhain

Rugadh an scríbhneoir, Máirtín Ó Cadhain i mbaile fearainn an Chnocáin Ghlais ar an 20 Eanáir 1906. Cé gurb é an 4 Eanáir atá curtha síos dó i leabhar an bhaiste i Séipéal an Chnoic agus 13 Feabhra ar a theastas breithe ó oifig an Chláraitheora. Bhíodh m'athair Pádhraic, a dheartháir, ag rá riamh gurb é an 20 Eanáir a lá breithe. Bhí sé ar an duine ba shine den chlann a mhair. Bhí trí dhuine dhéag de mhuirín ar a thuismitheoirí, Seán Ó Cadhain agus Bríd Óg Nic Conaola.

Nuair a phós siad i 1904, bhí Seán ina chonaí i dteach a uncail, Páidín Ó Cadhain, agus a bhean Mairéad. Ní raibh aon mhuirín orthusan agus bhí an teach le taobh teach a mhuintire. Isteach sa teach sin a chuaigh an lánúin óg nuair a phós siad agus is ann a thóg siad an dáréag agus an píobaire, mar a bhaist Máirtín orthu ina dhiaidh sin. Fuair siad an teach agus leathghabháltas talún le huacht.

Teach ceann tuí ab ea é, a raibh dhá

bhinn air, cistin mhór agus dhá sheomra codlata chomh maith le lochta os a gcionn a d'úsáidtí mar sheomra breise codlata. Ag deireadh na 1860í a tógadh é. Bhí aghaidh an tí dírithe soir ar Bhoth Chuanna. Ba theach airneáin a bhí ann agus cáil na scéalaíochta dá réir ar mhuintir Uí Chadhain. Ní hiontas ar bith gur fhéach Máirtín le scéal béaloidis a scríobh is gan é ach ocht mbliana d'aois. Ar ndóigh, bhailigh sé roinnt mhaith béaloidis ina dhiaidh sin óna

Máirtín Ó Cadhain

athair agus óna uncail, Máirtín Beag. Is é Máirtín Beag agus a bhean Peige Bheag, a fuair le huacht teach na muintire agus a bhí ina gcónaí ar an tsráid chéanna. Ní raibh aon sliocht orthusan. Deartháir níos sine ná Seán ab ea Máirtín Beag. Feilméaraí beaga ab ea muintir Uí Chadhain, a raibh

Fothrach an tseantí ar an gCnocán Glas – fuinneogín bheag le feiceáil sa mbinn

leathghabháltas talún ag gach aon líon tí acu. Talamh a cheannaigh siad ar dtús ó Thiarna Chill Aithnín nuair a d'aistrigh a muintir anuas ón Rátha, atá 4 km soir ó dheas ó Uachtar Ard, aimsir an Ghorta Mhóir.

Tharraing an dá theaghlach go maith lena chéile agus bhídís i gcomhar le chéile ag curadóireacht, ag baint fheamainne, mhóna agus an fhómhair chomh maith le gach dualgas eile agus siobáil a bhíodh le déanamh. Go fiú nuair a thóg siad teach nua i dtús cheathrachaidí an chéid seo caite níos gaire de Bhóthar an Rí, d'aistrigh Máirtín Beag isteach sa teach nua in éineacht leo. Cé is moite de chorrachrann a tharraingíodh Máirtín Beag air féin is braon sa chuircín aige ag aontáil an Spidéil, agus a mbíodh ar a dheartháir Seán a dhul soir agus é a thabhairt abhaile, is beag easaontais a bhíodh eatarthu.

Iontaobhas Uí Chadhain

Bunaíodh Iontaobhas Uí Chadhain i 1996 le saol cruthaitheach agus

fealsúnacht Mháirtín Uí Chadhain a chur chun cinn agus a chraobhscaoileadh agus lena shaothar iomlán a fhoilsiú agus a chur os comhair an tsaoil mhóir. Tá bunáite an tsaothair a bhí neamhfhoilsithe tar éis a bháis i 1970 foilsithe anois. Ach níos tábhachtaí fós, tá a shaothar iomlán i gcló den chéad uair le fada, a bhuíochas sin den chuid is mó do Cló Iar-Chonnacht. Foilsíodh leagan Béarla de *Cré na Cille* i mbliana. Tá roinnt de na gearrscéalta is cáiliúla a scríobh sé aistrithe go Béarla freisin le tamall anuas agus tuilleadh ar na bacáin. Tá suim nua á léiriú ina chuid scríbhinní arís.

Tá muid díreach tar éis cuideachta a bhunú chun áit bhreithe Mháirtín a cheannach agus a thógáil ar lámh. Tá súil againn an láthair a fhorbairt. Beidh orainn an suíomh a ghlanadh agus na fothraigh ar fad a shlánú. Beidh carrchlós ag teastáil ag ceann thíos an tsuímh i dteannta le comharthaí a thabharfas eolas faoi na fothraigh éagsúla.

Tá súil ag an Iontaobhas músaem a

dhéanamh den seanteach amach anseo, agus má bhíonn maoiniú ann, ionad ealaíontóirí a thógáil taobh leis. Tá fuinn tosú ar an obair seo go luath. Faraor, ní féidir linn mórán a chur i gcrích faoi láthair de cheal airgid. Dá bhrí sin, ba mhór ag Iontaobhas Uí Chadhain síntiúis a fháil ón bpobal le haghaidh na forbairtha seo. Bheadh fáilte ar leith againn roimh airgead a d'fhágfaí le huacht ag an Iontaobhas.

Sonraí Teagmhála

Más mian libh síntiús a thabhairt, féadfaidh sibh a dhul i dteagmháil liomsa, Seán Ó Cadhain, Cathaoirleach Iontaobhais Uí Chadhain ag: socadhain21@hotmail.com nó scríobh chugam ag 21 Céide Thóin le Gaoith, Ráth Eanaigh, Baile Átha Cliath 5, nó más mian libh a dhul i dteagmháil le Máirtín Ó Cadhain, Rúnaí an Iontaobhais, ag: mocadhain@gmail.com nó scríobh chuige ag Baile Liam, An Spidéil, Co na Gaillimbe.

Amharc eile ar fhothrach an tseantí